

Хрестоматія 3-4 клас

Дата: 05.11.2024

Клас: 3 – А

Вчитель: Мугак Н.І.

Тема. **Робота з дитячою книжкою. Іван Андрусяк**
«Як подружитися з Чакалкою» (продовження).
Характеристика головних персонажів.

Мета уроку: удосконалювати вміння дітей працювати з п'єсами, вчити складати характеристику персонажів твору; збагачувати словниковий запас; розвивати навички інтонаційного читання, зв'язне мовлення, мислення, пізнавальні інтереси учнів, прищеплювати інтерес до читання.

**Пам'ятайте, милі діти,
І хлоп'ята, і дівчата!
Щоби успіх у навчанні мати,
Треба гарно всім читати!**

ЕМОЦІЙНЕ НАЛАШТУВАННЯ НА УРОК

- Який у вас настрій? Зобразіть його на обличчі.
- Усміхніться самі до себе, усміхніться до мене, поділіться гарним настроєм з друзями.
- Я дуже хотіла б, аби такий настрій був у нас усіх до кінця уроку. Тому зараз ми прочитаємо гасло нашого уроку:

*Якщо хочеш, щоб життя тобі
посміхнулося,
Спочатку сам посміхнися життю!*

Артикуляційна вправа «Повітряна кулька». Надути щоки повітрям, потім втягнути їх. Рахунок 1-2.

**Щоки, мов кульку,
Старанно надули,
Здулася кулька
Щоки втягнули.**

**Артикуляційна вправа «Годинничок». Відкрити рота.
Висунути язик і рухати ним вліво — вправо. Стежити
за тим, щоб язик не облизував губи. Рахунок 1-2.**

**Тік-так, так-тік —
Наче маятник, язик.**

**Артикуляційна вправа «Чашечка». Відкрити рота,
покласти широкий язик на розслаблену нижню губу,
Згорнути бокові краї язика у формі чашки. Утримувати
протягом 5-10 с.**

**Загорнути краї язика —
Вийшла чашечка.
Чудова яка!**

СКОРОМОВКА

Крокодил до крокодила
Приплива просити мила,
Бо набридло крокодилу
Умиватися без мила.

Робота з підручником с. 20-31

Іван Андрусяк

*Мені у твоєму віці дуже бракувало книжок.
У шкільній бібліотеці перечитав усі. І навіть
улюблена вчителька мені свої книжки приносила.
А все було мало. Мешкав я в селі неподалік містечка,
де було тоді аж дві книгарні. То я щодня намагався
зекономити трохи грошей, які батьки давали
на обід і «на булочку». Ото я раз на місяць вибирав
день, коли в мене найменше уроків, ішов пішки п'ять
кілометрів у райцентр. Так, що й батьки про це
не знали. Швиденько навідувався в обидві книгарні
й купував собі книжок на всі гроші. Лише трохи
залишав на молочний коктейль.*

Опрацювання п'єси с. 20

Як подружитися з Чакалкою (мізансцена з п'єси для дитячого театру)

ДІЙОВІ ОСОБИ

Хрущ — травневий жук. Страшенський, але добрий. Вилетів із вірша. Можливо, колись був Антоничем¹, а тепер знову живе на вишнях.

Стефа — татова мазунка, мамине золотко, капосна вереда. Одне слово, наймолодша дитина в сім'ї. Весела, кмітлива, але балувана. Ходить у старшу групу дитсадка.

Чакалка — казкове страшидло, родичка Бабая. Кандидат педагогічних наук.

Ірця — трохи плаксива дівчинка з неповної сім'ї. Ходить зі Стефою в садочок.

Сіяр — хлопчик з родини афганських емігрантів. Добрий розбишака. Теж ходить зі Стефою в садочок.

Орина — дівчинка-розбишака, школярка.

Сестричка — старша сестричка Стефи, школярка.

Голос тата.

Голос мами.

Короткий зміст першої та початку другої дії

Вечір удома. Батьки зайняті своїми справами, Сестричка вчить напам'ять вірш Богдана-Ігоря Антонича, який їй задали в школі:

*Антонич був хрущем і жив колись на вишнях,
На вишнях тих, які оспівував Шевченко.*

А Стефа нудиться і тому заважає Сестричці вчитися — вимагає, щоб та з нею погралася. Урешті сестрички голосно сваряться, навіть до бійки між ними доходить, і ображена Стефа відтак засинає, зневаживши попередження батьків про те, що вночі таку неслухняну дитину може забрати страшна Чакалка.

А Чакалка й справді приходить уночі й забирає у величезний звуконепроникний мішок не лише Стефу, а й її друзів із садочка Ірцю й Сіяра та школярку-розбишаку Оринку. Несе вона їх далеко за місто, у темний ліс, посеред якого в давно покинутому людьми селі збереглася стара школа. У тій школі й мешкає Чакалка — кандидат педагогічних наук.

Прокинувшись зранку в мішку, діти користаються тим, що втомлена Чакалка спить, і вирішують утікати. Однак вони не знають дороги і не вміють орієнтуватися в лісі, тому блукають та зазнають низки веселих пригод, — і врешті Чакалка їх знаходить і повертає назад до школи.

Тим часом Сестричка, виявивши, що Стефу викрали, дуже хвилюється і вимагає в батьків негайно викликати поліцію, наздогнати Чакалку і повернути малу вереду додому. Проте батьки пояснюють їй, що поліція тут не допоможе, бо Чакалка — казкова героїня, а отже, й перемогти її можливо лише по-казковому. І тоді Сестричка посилає Стефі на допомогу Хруща з Антоничевого вірша.

ДІЯ ДРУГА

СЦЕНА 4

Клас Чакалчиної школи. Парти, дошка, вчительський стіл.

На партах купами навалено різноманітні штучні наїдки й напої: сухарики, чіпси, шоколадні батончики, газована вода у пластикових пляшках.

Орина, Сіяр, Ірця і Стефа все це з великим апетитом поїдають.

ОРИНА (з повним ротом, періодично запиваючи газованою водою просто з пляшки): Дива та й годі! Оце так обід! Сухарикки, чіпси, кола, батончики «Віспа»... Саме те, що я найдужче люблю! І те, що батьки дозволяють хіба зрідка і з великою неохотою. Чакалка, виявляється, молодець!

ІРЦЯ: Ти обе-е-лезно! Віспа — се така дитяся хволо-о-ба...

ОРИНА: Ага! Є ще кашлюк, кір і скарлатина. Краса! І всі — шоколадні батончики. Ням-ням! Наїмося і похворіємо. Чакалці на зло. Ми будемо лежати і балуватись, а Чакалку вхонить інфаркт!

СІЯР: А що таке цей... ін-факт?

ОРИНА: Хвороба така.

СІЯР: Ні, це недобре. Тоді і ми захворіємо, і Чакалка захворіє. І ніякої від цього не буде користі. Не школа, а лазарет.

СТЕФА: Якщо ми захворіємо, то балуватися не будемо. Тоді не хочеться балуватися. Але їсти все одно хочеться...

Заходить Чакалка.

ЧАКАЛКА: Наїлися? Тепер усі за парти! Починаємо перший урок!

Діти принишкли й неохоче сідають за парти.

Лише Сіяр сідає не за парту, а на парту, демонстративно повертається до Чакалки спиною і звільнює ноги на стілець.

ЧАКАЛКА (децю розгублено): Ні, Сіяре, ти не на парту, а за парту сідай!

Пальчиковая гра "Дощик"

Сіяр із неохотою сідає на стілець, але ноги, схрестивши, виставляє на парту — як американець.

Чакалка ще дужче розгублена, але тоді все ж опановує себе й вирішує не звертати уваги. Вона стає перед класною дошкою, складає руки на грудях, глибоко вдихає і — урочисто починає:

ЧАКАЛКА: Ану, розкажіть мені, як ви втікали!

Діти дивляться на неї з подивом. У класі зависає гнітюча тиша. Навіть Сіяр забирає ноги з парты...

ОРИНА: Тікали, то й тікали! Вам що до того?

ЧАКАЛКА (*хитренько примружившись*): А ви все ж розкажіть.

СІЯР (*люто блиснувши оченятами*): Прямо тікали! Усе прямо і прямо! А вийшло криво...

ЧАКАЛКА: Звісно, що так. Але на що ви орієнтувалися, щоб було прямо?

СІЯР: На око!

ЧАКАЛКА: Зрозуміло.

СІЯР (*сердито*): Що вам зрозуміло?! Знущаетесь, що перший раз не вийшло? Не хвилюйтеся: вийде другий, а ні — то третій, четвертий... Ми все одно втечемо! Все одно!

ЧАКАЛКА: А не втечете! Не втечете, бо не захочете!

ІРЦЯ (*хлипаючи*): Захо-о-осемо-о-о...

ЧАКАЛКА: Ні, не захочете, любі мої! Навіть тоді, коли знатимете, як орієнтуватися в лісі. Адже для того, щоб утекти, треба знати, куди тікати. Ви знали?

СІЯР, ІРЦЯ і ОРИНА (*хором*): Ні-і-і.

ЧАКАЛКА: А куди ж ви тікали?

СІЯР, ІРЦЯ і ОРИНА (*хором*): Пря-а-амо...

ЧАКАЛКА: А треба тікати не просто прямо, а в якомусь певному напрямку, в якусь сторону світу. Сторін світу є чотири: північ, південь, захід і схід. Ви про це чули?

СІЯР, ІРЦЯ і ОРИНА (хором): Чу-ули...

ЧАКАЛКА: Щоб визначити, куди йти, найкраще орієнтуватися за компасом. Ви маєте компас?

СІЯР, ІРЦЯ і ОРИНА (хором): Ні-і-і...

ЧАКАЛКА: Ото ж бо! Але це не страшно. Бо коли немає компаса, можна орієнтуватися за зірками. Ви бачили зірки, коли йшли?

СІЯР, ІРЦЯ і ОРИНА (хором): Ні-і-і...

ЧАКАЛКА: Звісно. Бо був день, а зірки видно лише вночі. Але і вдень теж можна орієнтуватися. Скажімо, за сонцем. Звідки вставало сонце?

СІЯР, ІРЦЯ і ОРИНА (хором, показуючи): Зві-і-ідти.

ЧАКАЛКА: Правильно. Щоб орієнтуватися за сонцем, треба стати так, аби вранішнє сонце було вам по праву руку. Тоді обличчям ви стоятимете на північ, праворуч буде схід, ліворуч — захід, а за спиною — південь. А ще можна орієнтуватися за деревами. На стовбурах старих дерев часто росте мох — бачили?

СІЯР, ІРЦЯ і ОРИНА (хором): Ба-а-ачили...

ЧАКАЛКА: Отож найгустіше він росте саме з північного боку. А ще...

ОРИНА: Тю! Маєш тобі! Я гадала, що потраплю в справжню пригоду, а потрапила в банальну школу!

Орина сердито блимає окулярами й ображено випинає груди, де красується на футболці напис: «Школа не вовк, у ліс не втече».

Діти сміються.

СТЕФА: Пані Чакалко, а навіщо ви нам усе це розкажете? Хочете, щоб ми такі втекли? Тоді просто виведіть нас звідси — та й по всьому.

ЧАКАЛКА: Ні, я не хочу, щоб ви втекли. І оповідаю це тому, що певна: дізнавшись, навіщо ви тут, ніхто з вас нікуди тікати не захоче!

ОРИНА: А... чому?

ЧАКАЛКА: Ви ж неслухняні, правда?

СІЯР, ІРЦЯ і ОРИНА (*хором*): Пра-а-авда!

ЧАКАЛКА: Ось! А чому Чакалка забирає саме неслухняних дітей — ви ніколи над цим не задумувалися?

ІРЦЯ: Сцьоб злобити слухняними...

ЧАКАЛКА (*обурено фиркнувши*): Ото ще! Ні, слухняні діти мені й близько не потрібні. Слухняні діти потрібні їхнім батькам. А мені потрібні саме вередуни, розбишаки, пустуни... Знаєте навіщо?

СІЯР, ІРЦЯ і ОРИНА (*хором*): Наві-і-іщо?

ЧАКАЛКА: Бо лише з таких дітей можуть вирости справжні Чакалки і Бабаї! Треба лише їм трішечки допомогти. Тому ми їх і забираємо вночі від батьків. Батькам такі діти все одно не потрібні — з ними лише клопіт, морока. І ми, Чакалки і Бабаї, робимо дуже добру справу — позбавляємо батьків від таких дітей! Ми забираємо їх у спеціальні школи і виховуємо так, щоб вони виявляли й розвивали усі свої шкодницькі здібності. І діти ніколи не тікають із чакалячих і бабаячих шкіл, бо тут їм дозволено все те, що заборонено вдома. Хлопчики можуть майструвати рогатки й пловачки, стріляти з них у що заманеться, дерти пташині гнізда, смикати дівчаток за коси, мучити тварин, навіть справжню зброю їм дозволяється мати! А дівчатка можуть скільки завгодно користуватися косметикою, фарбувати волосся, вдягати, що заманеться, кусати й дряпати одна одну, битися з хлопчиками. Тут можна хоч цілу ніч дивитися

телевізор, навіть усі дорослі програми. І в інтернеті длубатися, й у комп'ютерні ігри грати скільки влізе. Тут можна все! І їсти можна те, що вам забороняють удома. І пити. І спати, де вам захочеться, — або не спати взагалі. І зуби не чистити. І ноги хоч місяць не мити. І що завгодно... Тому неслухняні діти звідси не тікають ніколи! Я ось іще кілька разів сходжу до міста і принесу новачків до вашої компанії, — а тоді й почнемо навчатися по-справжньому...

І Чакалка заводить свою пісеньку.

ЧАКАЛКА:

А де тут неслухняні дітлахи?

Хи-хи!

Я нагадаю їм усі страхи!

Хи-хи!

Всіх заберу — хоч ноша і тяжка —
до звуконепроникного мішка.

А хто це тут не слухає батьків?

Хі-хі!

Хто манну кашу їсти не хотів?

Хі-хі!

Всіх заберу — хоч ноша і тяжка —
до звуконепроникного мішка.

А хто облаяв брата чи сестру?

Беру!

Кому комп'ютер заміняє гру?

Беру!

Усіх беру — хоч ноша і тяжка —
до звуконепроникного мішка.

Фізкультхвилинка

Хто мамі помагати не хотів?
Хе-хе!
Хто з друзями не гра без копняків?
Ого!
Всіх заберу — хоч ноша і тяжка —
до звуконепроникного мішка.

Хто мультики дивився б хоч до сну —
ну-ну! —
а книжечки боїться як вогню?
Ой, ну!
Всіх заберу — хоч ноша і тяжка —
до звуконепроникного мішка.

Я добре знаю капості свої!
Еге ж!
З вас чакалки ростуть і бабаї!
Гурра!
Я кожному — хоч ноша це й тяжка —
дам звуконепроникного мішка!

Співаючи, Чакалка виходить у зал і витанцьовує між рядами, намагаючись залучити до свого танцю охочих глядачів.

Виходить у кінці залу.

СЦЕНА 5

Діти в класі.

Сіяр зосереджено майструє ножиком рогатку. Ірця спить, згорнувшись у куточку калачиком. Орина сидить по-турецьки і смачно хрупає чіпсами. Стефа думає.

Збоку, мовби у вікно, час від часу заглядає Хрущ. Діти його не помічають.

ОРИНА: Ха-ха! Ти, Сіяре, був як Івасик-Телесик. Сідай, Івасику-Телесику, на лопатку. Ні, ти не ручку клади, ти весь сідай. А як це весь сідай? Та м'яким місцем, як же іще! Ха-ха-ха! Так ото і з тобою! Сідай, Сіярику-Телесику, за парту. Ні, ти не на парту, а за парту сідай. Сміхота!

СТЕФА (*раптом схоплюється*): А й справді! Як же я раніше не здогадалася!

СІЯР (*здивовано відриваючись від роботи*): Про що?

СТЕФА: Про казку!

СІЯР: Яку ще казку?

СТЕФА: Ти бачив, як Чакалка хвилювалася, коли ти той... як Івасик-Телесик...

СІЯР: Ніякий я не Телесик! Я Сіяр-завойовник! Вона сказала, що я можу мати тут справжню зброю — і я її матиму. Але спершу змайструю цю рогатку і вцілю Чакалці в око!

ОРИНА: Ха-ха-ха! У неї, певно, теж рогатка є, і не одна. І вона тобі теж кудись уцілить.

Сіяр жбурляє в Орину цурпалком, із якого вирізав свою рогатку. Але Орина легко перехоплює деревинку і з реготом кидає назад у Сіяра, а тоді починає жбурляти всім, що під руку втрапляє, примовляючи:

ОРИНА: Сіярику-Телесику, приплинь-приплинь до бережка! Дам тобі чіпсів, дам тобі фанти!..

СТЕФА (*щодуху*): Та годі вам! Набалується ще! Ви не зрозуміли, про що я кажу. Про казку!

ОРИНА (*єхидно*): Тобі казочки захотілося? Тобі мамця її на ніч оповідає, щоб доця спокійненько заснула?

СТЕФА: Оповідает! І мамця, і татко. Тому я це й зрозуміла!

СІЯР: Та кажи вже нарешті, що ти зрозуміла!

СТЕФА: Чакалка — вона звідки? З казки! Чому вона так спокійнісінько розповідає нам, як втікати від неї лісом? Бо це — правда, а казці правда нічим не загрожує. Із казкою можна боротися тільки так, як борються в казках!

СІЯР: Себто, мені треба витесати не рогатку, а чарівний меч?

ОРИНА: Ха-ха! Чарівного кізяка тобі треба витесати, нагодувати ним Чакалку, і вона розсиплеться на дрібні шматочки. А ті шматочки вітер рознесе по світу, і з них на полях будяки повиростають... Не меліть дурниць, малявки! Втекти від Чакалки нам не вдасться. Та й не хочеться, правду кажучи. Як ви не розумієте: це ж пригода! Справжня пригода! У мене такої ніколи в житті не було. І, може, ніколи й не буде більше. То хіба я випущу з рук таку нагоду? Та нізащо в світі! Ні, я залишаюся тут, повчуся в Чакалячій школі, стану справжньою Чакалкою, а тоді повернуся додому — і в мамі буде шок!

СТЕФА (здивовано): А ти теж хочеш залишитися, Сіяре?

СІЯР (винувато): Я ненадовго. Лише доки не роздобуду справжню зброю. А тоді я їй покажу, де раки...

СТЕФА: То й залишайтеся!

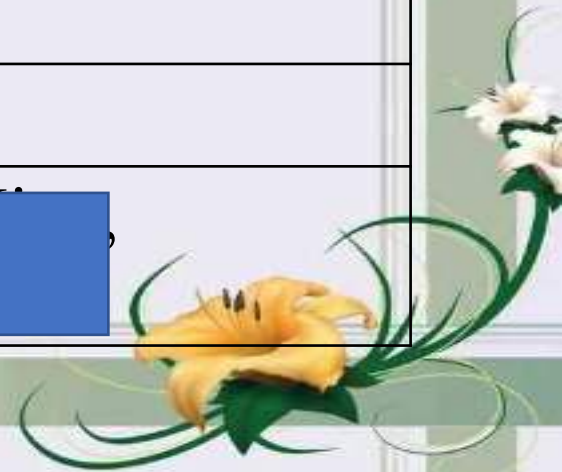
Гримнувши дверима, Стефа виходить у ніч.

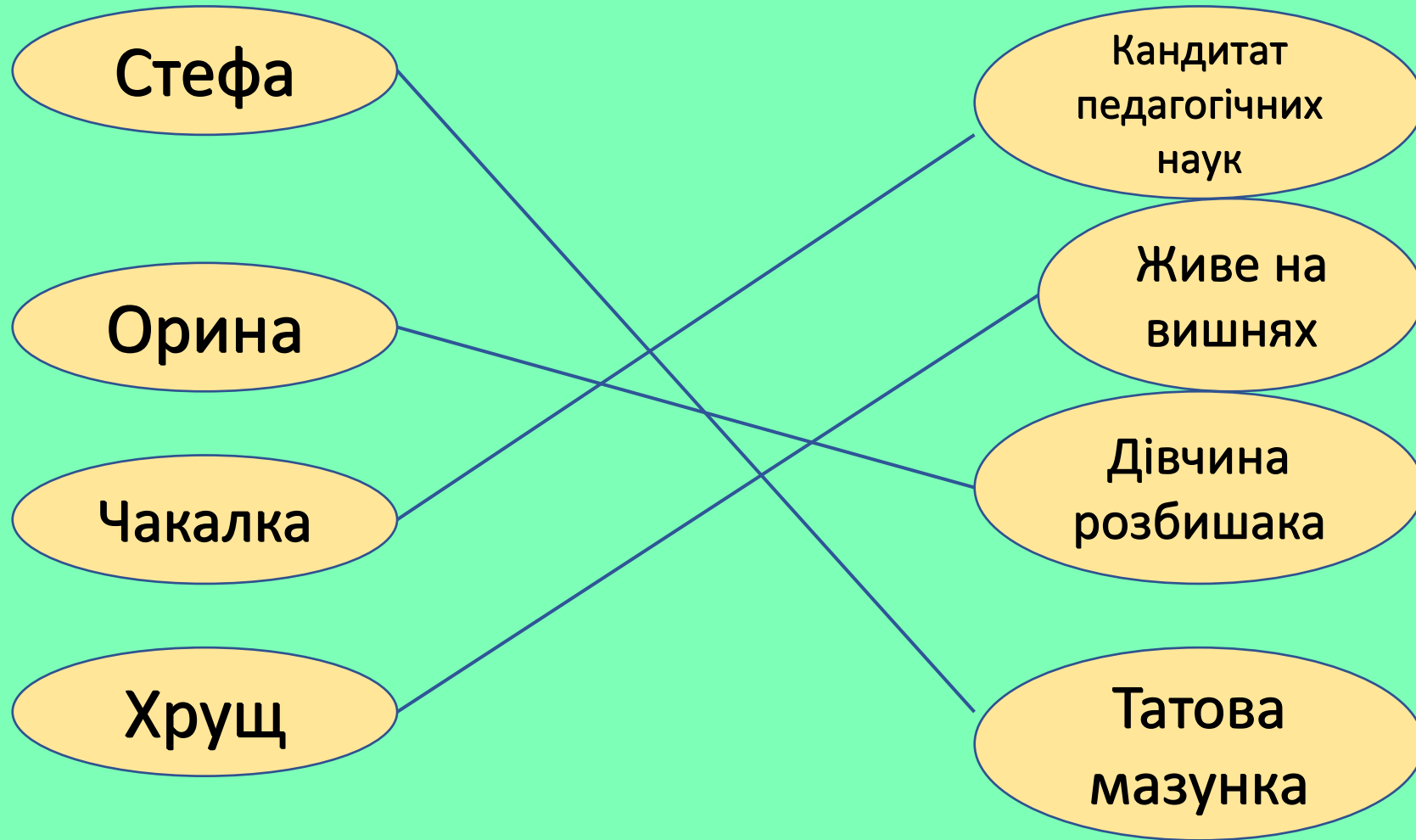
За мотивами повісті з книжки: Іван Андрусяк. Стефа і Чакалка. — Київ : Фонтан казок, 2016.
Ілюстрації Ольги Кузнецової.

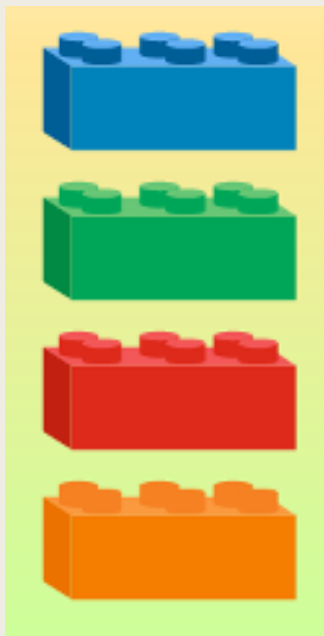
- Назвіть головну героїню повісті.
- Що ви дізналися про її сім'ю?
- Чого боїться весела та кмітлива дівчинка Стефа?
- Чому, на вашу думку, Стефа так любить тата?
- Хто така Чакалка? Як вона виховує дітей?
- Чим закінчились педагогічні дії Чакалки?
- Чому навчає нас ця повістина?
- Визначте тему та ідею твору.

Назва	
Автор	
Ілюстрації	
Країна	
Мова	
Серія	
Жанр	
Герої	

3. Висловлюємося за змістом прочитаного *Твердження. Чакалка була страшною істотою?*

- Я вважаю, що...

- Тому, що...

- Я можу довести це на прикладі...

**- Виходячи з цього, я роблю висновок про
про те, що...**

Підсумок уроку

Вправа «Відкритий мікрофон».

- Сьогодні я прочитав (ла) про...
- Було цікаво дізнатися...
- Було складно...
- Я зрозумів(ла), що...
- Тепер я зможу...
- Я навчився(лася)...
- У мене вийшло...
- Я зміг (змогла)...

Домашнє завдання

**С. 20-31, підготувати
стислий переказ п'єси.**

